

A színjátszó fesztivál néhány tanulságáról

Még azoknak is, akik figyelemmel kísérik a műkedvelőmozgalom fejlődését, meglepetés volt, hogy a felszabadulási kulturális szemle színjátszó-ágazatában mintegy 3200 csoport tartott előadást a télen és a tavaszszal a budapesti kerületi és a megyei körzeti bemutatókon.

Ha ehhez hozzászámítjuk védelmi szerveink külön szemlért tartó csoportjait, s azokat a vidéki üzemeket, amelyek a szemlén nem vettek részt, reálisan számolhatunk több, mint 4000 színjátszó-csoporttal — ebben természetesen az alkalmi együttesek is benne foglaltatnak — tehát több, mint 50 000 műkedvelő színjátszóval. Arányait tekintve még nagyobb a fejlődés: a színjátszó-csoportok mintegy 12—15 százalékkal túlszámnyalták a többi műkedvelési ág — a tánc-, a kórus stb. — együttesekéinek a számát. Felelősséget jelent ez a nagy és növekedő létszám, s arra kötelezi a mozgalmat gazdáit, hivatalos szerveket és szakembereket, hogy megvizsgálják az eddigi új eredményeit, hibáit és a jövő feladatait. Erre a számvetésre igen jó alkalom nyílt a most lezajlott nyíregyházi színjátszó fesztiválon.

Kik alkotják a műkedvelőknek ezt a kis seregét? Hová tartoznak a csoportok?

Tizenkét megyében, 1890 csoport közül 700 termelőszövetkezeti és 600 az egyéb falusi. (Ezeknek több, mint háromnegyede a KISZ csoportjaként működik.) Ugyanezekben a megyékben — köztük van Győr-Sopron és Veszprém is — mindössze 224 üzemi csoport működik. Ez mindenképpen helytelen és rossz arány, ha végül az országos összképen a budapesti helyzet sokat javít is.

Azt a következtetést kell levonunk ebből, hogy üzemekben a színjátszó-munka hanyatlóban, a falvakban, tsz-ekben pedig fejlődőben van. Ezt a számok is bizonyítják: a tavalyihoz képest hat-száz-hétszázal több csoport javarésze az újonnan létrejött termelőszövetkezetek színjátszóiból regrutálódott. Bármilyen öröndetes tehát a falusi műkedvelő színjátszás fejlődése, valamint az ifjúsági mozgalom növekvő népszerűsége, arra kell törekedni — s ehhez elsősorban a szakszervezetek segítségére szükseges —, hogy az üzemi dolgozók színjátszó-mozgalma is ismét fellendüljön.

A fesztivál tapasztalatai alapján elmondhatjuk, hogy sokat javult a műsorpolitika helyzete. A csoportok kezdik megérteni, hogy feladatuk nem izetlen kabarétréfák, képességeiket meghaladó operettek eljátszása, de nem is — az előbbieket jóvátelege érdekében — egy-egy ünnepi alkalomra elővett irgalmatlan komorságú „hósi” jelenet, vagy egyfelvonásos produkálása. S hogy mennyire így van, azt a Szerzői Jogvédő Műhely statisztikája élesen bizonyítja: 1960 február-márciusban Rozov: *Felnőnek a gyerekek* című vígjátékát kölcsönözték ki legnagyobb számban a műkedvelő csoportoknak. Ez a szindarab egyébként, megjelenése óta majdnem 1000 példányban fogyott el a könyvtárakban.

A járási szemlék statisztikája is azt bizonyítja, hogy bár sok volt az alkalomhoz kerestett felszabadulási téma, a színjátszók mind nagyobb számban nyúltak mai életünk kérdéseire, magyar és külföldi vonatkozásban egyaránt. (A múlt évad színjátszók közötti legsikeresebb műve, Fehér Klára: *Nem vagyunk angyalok* című vígjáték volt.) De nagy számban szerepeltek könnyebben játszható klasszikusok is, így Móricz és Csehov egyfelvonásosok.

Ezt az eredményt, amely, sajnos, csak Budapesten nem ilyen egyértelmű, a megyei tanácsok népművelési osztályainak határozott és okos tevékenysége, valamint a műsorok javuló munkája tette lehetővé. Ez a javulás példányzámban is, színvonalban is, a kiadók együttműködésében is megmutatkozott. Az országos fesztivál műsora, ugyancsak jó összképet nyújtott. A tizenkét fellépő közül hét csoport élő magyar szerző darabját játszotta. Színre

került ezen kívül két szovjet vígjáték, egy német, egy francia, és egy dél-amerikai szerző színműve, valamint két klasszikus egyfelvonásos.

Az előadások tekintetében már nem lehetünk ennyire elégedettek. Meglehetősen nagy színvonalkülönbségeket mutatott a fesztivál, s ezt nem a csoportok szervezeti hovatartozása, hanem a csoportokat vezető-oktató rendezők felkészültségének, a csoport tanultságának eltérő foka szabta meg.

A soproni vasas-művészegyüttes Hans Pfeiffer: *Lampion-ünnep* című drámáját mutatta be. A hiteles környezetrajz, a jó díszletmegoldás mellett kissé elmaradtok tündérszereplők érzélgős, néha hatásavadászó játéka, de elsősorban beszédműve. Éppen ellenkező, bár kisebb jelentőségű hibát vétett a *tatabányai bányász-művészegyüttes*. Darvas: *Kormos ég* című színművének előadása a kitűnő térkihasználás mellett, a szereplők tudatossága és a helyzetek értelmezése való túlzott törekedés miatt, néhány helyen szinte érzelmentessé vált. Ismétéljük, ez a kisebb hiba, hiszen a legfőbb cél, a szindarab mondanivalójának minél tisztább megértése.

Ezt a feladatot nem tudták, sajnos, megnyugtatóan teljesíteni a Csongrádi Művelődési Ház színjátszó-gárdájának tagjai, Gerencsér: *Kerekeskút és a nyírbátori földműveszövetkezet* színjátszó Dobozy: *Szélvihar* című drámájának az előadásával. Minden nemesszándék, sőt, nem egy részletében eredményes munka, s néhány tehetséges színjátszó ellenére, alulmaradtak a feladaton, mert a darabok konfliktusait, fordulópontjait nem elemezték, tehát nem is ábrázolták világosan.

A fesztivál négy legjobb előadását a Veszprém megyei rendezői stúdió Kállai: *Kötél-tánc*, a baranyaszentlőrinci földműveszövetkezet színjátszó gárdája Figueiredo: *A róka meg a szőlő*, a pécsi Ifjúsági Színpad Rozov: *Felnőnek a gyerekek*, és végül a Vörösi Csillag Traktorgyár — HVDSZ — újszagedi kultúrotthon műkedvelőinek három vídám egyfelvonásos produkciója jelentette. Ezekben a rendező tudatos, világos elemzőmunkája érvényesült elsősorban, s a színjátszók látha-

tó műveltsége, tanultsága lendítette tovább az előadások színvonalát. Ha közelebbről nézzük például a veszprémi stúdió munkáját, azt látjuk, hogy a csoport valamennyi tagja maga is rendező, évek óta rendszeresen tanul, szakmailag, irodalmilag alaposan műveli magát. A baranyaszentlőrinci munkája pedig nemcsak egy-egy darab megatartására, de az azzal kapcsolatos irodalmi-képzőművészeti, zenei ismeretek megszerzésére és feldolgozására is kiterjed. Így sorolhatnánk tovább a példákat, amelyek azt bizonyítják, hogy a tanulás, az önképzés elengedhetetlen feladata a színjátszó-munkának, a szakmai színvonal emelésének. (Ellenkező előjellel ezt az igazságot példázza a gyengébb együttesek szereplése is: e csoportok rendezői, színjátszói, semmilyen továbbképzésben, oktatásban nem vesznek részt.)

Kétségtelen, hogy a fesztivál, az előadások színvonalát tekintve, bizonyos értelemben „kikrakat” volt, hiszen a felkészülést sokkal nagyobb gond és töredés jellemezte, mint az év közbeni munka átlagát, mégis megmutatta a jelenlegi helyzet problémáit, s ezzel együtt a továbbhaladás irányát. (Igy egyebek között azt, hogy nem szükséges különösebben további létszámemelésre törekedni. Ezt az évente megismétlődő szemlék amúgy is biztosítják; a műsor kiválasztásban pedig igyekezni kell az eddig elért eredményeket megtartani.)

Leginkább az előadások színvonalának tekintetében van szükség az eddiginél tervszerűbb, igényesebb munkára; elsősorban arra, hogy a mintegy 2500 állandó jellegű csoport rendezője a jelenleginél alaposabban és rendszeresebben képzésben részesüljön. Másrészt, a csoportok figyelmét a „produkciókról” jobban a belső nevelő-, önképző munka felé kell terelni. Meg fogják érteni, hogy éppen a tanúlással, általános műveltségük emelésével teszik biztossá, megalapozottan jóvá egy-egy előadásukat. S a legközelebbi szemle előkészítésének programját talán úgy fogalmazhatnánk: jó műveket, kultúrát, jól értelmezett előadásokat. Hiszen a jó szindarab csak jó előadásban érvényesül, s nyújt a nézőnek maradandót.

Mezei Éva

A VASAS KÖZPONTI MŰVÉSZEGYÜTTES AZ ERKEL SZÍNHÁZBAN

A Vasas Központi Művészegyüttes Erkel színházbeli, legutóbbi szereplése teljes sokoldalúságban mutatta meg munkasámatörjeinknek ezt a kitűnő gárdáját. Énekesek, muzsikusok, táncosok működtek közre hangverseny-, tánc- és operast különböző formáinak egységében. Mert eleve leszögezhetjük, hogy minden változatossága, itt-ott tán már tarkasága ellenére egységes volt a produkció s a kivitelezés is szolid szinten mozgott.

Persze, ha ilyen sokoldalúság egyszerre akar — s jogsan akar! — megmutatkozni, az együttes egy-egy csoportjára aránylag kisebb hangsúlyt juttat csupán. Lehetne például vitatkozni azon, hogy a Vasas Központi Művészegyüttes bázisát képező kórus miért nem jutott szélesebb szerephez az est folyamán. Mégis úgy véljük, az igényes *Erkel-kantáta* műsorra tűzése és jó kivitelezése beszédes bizonyítéka az énekkar becsvágyának s készségének. A lényegében Erkel köré csoportosuló első műsorfelbe mi szervezésben beállított éreztük a *Bengráf-táncokat* s a népi táncfeldolgozásokat is, (amelyek egyébként igen színvonalos, látványos és kidolgozott kompozíciók, tele ötlettel és igazán „táncos” elemekkel). Mindez alkalmasan mutatja meg magyar zenénk és táncunk kialakulásának útját s azt is, hogy ez az út ma már nem eltávolított, hanem összekötő: munkások és parasztok művészeik közönségeit hozza egymáshoz s egymás becsüléséhez mind közelebb.

A műsor második felében elhangzott *Haydn-opera* (A *prima-donna*) pedig izéltő azokból a szinte korlátlan lehetőségekből, amelyeket a szocializmus kulturális politikája nyújtani képes. Merce egy ilyen előadás, amelynek skálája mindennél pontosabban mutatja a múlt társadalmától való távolodás és a termékeny jövőhöz való közeledés mértékét. A nagy értékek felmutatásával és megbecsülésével s a jelenben való művelésével példát mutat a Vasas Központi Művészegyüttes: a Mához szólásnak ez a módja is szükséges és meggyőző a direkt beszéd mellett, amelyre éppen ez az együttes mutatott már sokszor példát!

P. L.

Művelődésügyi osztályvezetők országos értekezlete

A Központi Pedagógus Továbbképző Intézet dísztermében pénteken megkezdődött a megyei tanácsok művelődésügyi osztályvezetőinek kétnapos országos értekezlete. A tanácskozáson részt vesznek a megyei tanácsok VB-elnökhelyettesei, a megyei pártbizottságok, valamint a társadalmi és tömegszervezetek képviselői is. Az értekezlet első napján Benke Valéria művelődésügyi miniszter tartott beszámolót az időszerű oktatásügyi és népművelési kérdésekről. A beszámolót vita követte; a tanácskozást ma folytatják. (MTI)

ÚJ KÖNYVEK

K. Ty. Szverdlova:

SZVERDLOV ÉLETE

(Kossuth Könyvkiadó)

A könyv egy életrajz címét viseli, de több annál. Történelem. Hiszen Lenin egyik legbensőbb fegyver- és munkatársának élete szorosán összefonódott az OSZDMP dicsőséges harcaival, a forradalom előkészítésével és győzelmével.

A feleség írta ezt a könyvet, a forradalmár, az államférfi harcostársa, sorainak osztályosa. Nyomon követi Szverdlov útját 1905 őszétől — ekkor találkozott a szerző későbbi férjével először — Szverdlov korai haláláig; végigkíséri a nagy szovjet államférfi életútját, kedves epizódokban villantja fel a száműzetés óráit, a szökések napjait, a gondosan előkészített, mégis kudarcba fulladt próbálkozásokat. Fel-elevenednek a könyv lapjain 1917 októberének forró napjai, a bolsevik hősiesség és helytállás, Szverdlov harca a megalakulókkal, a kishitűekkel; a vitalitás és lendület, amellyel ez a kimagasló forradalmár érvelt, határozott, intézkedett.

A könyv befejezése, Szverdlov utolsó napjának, óráinak leírása, megrázó és megdöbbentő. Az olvasó még ma is élőnek érzi az akkori fájdalom, amellyel a fiatal szovjet állam dolgozóit fogadták a nagyszerű szervező és vezető halálának hírére.

R. S.

Batsányi János:

ÖSSZES MŰVEI. II.

(Akadémiai Kiadó)

Az Akadémiai Kiadó gondozásában, Keresztury Dezso és Tarnay Andor szakavatott gondozásában jelent meg Batsányi művei kritikai kiadásának második kötet. Még a szakemberek is sok újat kapnak ebben a kötetben: Batsányi kevéssé ismert, s csak hézagosan kiadott prózai műveinek szövegeit. Hozzáférhetővé válik a *magyaroknak vitésége* című értekezés, Batsányi Magyar Museum-beli írásai, s együtt találjuk itt a perbe fogott Batsányi védekező iratát. Érdekes újdonsága a könyvnek Batsányinak Baumberg Gabriella verseihez fűzött megjegyzései. A függelékben találjuk Napóleon híres kiáltványát a magyarokhoz, amelynek fordítását — valószínűleg — Batsányi ellenőrizte. A prózai írások tükrében is érdekesen és sokoldalúan mutatkozik meg az az út, amelyet a fiatal Batsányi a nemesi ellenállás eszmeköréből indulva, a felvilágosodás kemény és bátor hirdetéséig tett meg. A kötetet a gazdag jegyzetanyag mellett Rózsa György tanulmánya teszi teljessé.

S. K.

Jahn Anna:

JAHN FERENC

(Medicina Kiadó)

Nem a megszokott értelemben életrajzi írás Jahn Annáé. A kommunista mártírorvos, Jahn Ferenc életútját személyes, apróbb epizódok helyett a munkásmozgalom eseményeiben mutatja meg. Ez a módszer segítette sikerrel a szerzőt, hogy elkerülje egyrészt az élettárs szükségképp elfoglalt ítéleteinek befolyását; másrészt, hogy valamiféle hitvesien túlzott szerénység csökkentse olvasóiban Jahn Ferenc megérdemelt tisztelét.

Az író tárgyilagossága könyvében — a harcostársé. Hőset, Jahn-t mindig a tettek lényegében állítja elének, megadván ezzel igazi helyét a tulajdonképpen kortárs utókor tudatában, emlékeztetésben. Jahn Ferenc nevét a Kerepesi temető mártíremlékműve, néhány intézmény s Kispeszt egy utca viseli; művéről mégis aránylag kevés, amit e könyv elolvastáig tudtunk. Hiszen „a szegények orvosának” munkája nemcsak politikai ré-

szében (a legális fórumokon: az Orvosinternacionálé vezetésében stb. végzett ténykedésében) volt nagyszerű, de orvostörténeti, szociográfiai tudósszerepe is megköveteli a nagyobb népszerűsítést. Jahn Ferenc alakját a kitűnő ábrázoláson túl, elevenen hatni tudó, tömegmozgósító példaváltóban örökíti s szeretteti meg Jahn Anna könyve.

Végh György:

MODERN ORFEUSZ

(Magvető)

Tizennégy nyelvterület legutolsó évszázadának költői sorokoznak Végh György műfordítás-kötetében. Tág, modern antológiát ad. Szándéka megérezhetően az, hogy főleg a kortársi világirodalom magyartásra érdemes, de eddig számunkra ismeretlen poétáiról adjon hírt. A könyv nem annyira az elkészült fordítások válogatása, sokkal inkább laza tervszerűséggel kiválasztott versek fordításának gyűjteménye. Erdeme egyebek közt az angol Sitwell-tesztvérek, a lengyel Przybos sokoldalú bemutatása, Észrevehető Végh vonzódása a szabaddabb formákhoz, szívesen mellőzi, ami külsőben klasszikus; általában hiteles magyarsággal szólaltatja meg a kiszemelt idegen költőt. Másfelől: végig azt a költői vonalat igyekszik közvetítve megmutatni, amely tartalmában progresszív. Néhány vers, amelynek fordítástörténeti előzménye közismert (Verlaine, Langston Hughes költeményei), a népszerű régi tolmácsolások értékét nem nővi túl. Igen szépen sikerült viszont Ruben Dario, Neumann s a szovjet költők fordítása.

H. Gy.

Alain-Fournier:

A TITOKZATOS BIRTOK

(Európa Könyvkiadó)

Egyes részleteiben valószínűtlen, végső summájában, hangulati, lelki tartalmában azonban mélyen emberi „kalandról” szól az első világháborúban fiatalon elhunyt francia író egyetlen regénye. Egy eltévedt, szokatlan körülmények közé került diák kalandján át, serdülő fiúk nyugtalan képzeletének világát vetíti elének.

Fournier mesterien érti a túlfinomult érzékenységre s túlfűtött fantáziára hajló kamasz lélektanát, művében jól ötvözi a realiztikus epizódokat a romantikus, mesészerű részletekkel. Kár, hogy érdeklődése a regényben mindvégig egyetlen fő síkon mozog: hőseit csak az önmagáért való kaland eszménye vezérli cselekedetükben.

Végh György fordítása általában szerencsésen fejezi ki a Fournier esetében oly fontos hangulati tartalmakat, de helyenként stílári gondatlanságot is mutat, ami viszont a szabadfordítói módszer esetében fokozottan indokolatlan.

M. I.

Joseph Conrad:

A NARCISSUS NÉGERE

(Európa Könyvkiadó)

A kalandos leírások kedvelőit mindig vonzották az egzotikus tengerész-történetek. Conrad egy kötetbe foglalt három elbeszélése azonban többet nyújt a hajósok életének átlagos leírásánál. Az író húsz évig szolgált hajókon, s hatalmas tapasztalatanyaga, művészi ábrázolásának ereje hiteles teszt mondanivalóját. Jól ismeri azokat az embereket, akik különböző okokból a nagy vizek vándorainak sorsát választották. Ezért keltenek érdeklődést alakjai: a Narcissus legénysége, vagy a pusztulásra ítélt rozoga Judea menekülői. Conrad mesteri kézzel bonyolítja a cselekmények szálat a kötet címadó elbeszélésében, amely az egymásrautaltság, az erő és a gyengeség, a becsület és a gaszág drámai pillanatainak összecsapásában olyan gazdag. Alkotásainak hatását fokozza a végtelenség tetsző tenger plasztikus megrajzolása.

B. I.